

Motion till riksdagen 2005/06:Ju36

**av Beatrice Ask m.fl. (m)
med anledning av prop. 2005/06:166**

Barn som bevittnat våld

1 Förslag till riksdagsbeslut

1. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anføres om att barn som bevittnat våld i nära relationer skall ges ställning som målsägande.
2. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anføres om att ersättning till barn som bevittnat våld i nära relationer skall utgå från gärningsmannen i första hand.

2 Inledning

Våld inom familjen är en tragedi för alla som blir utsatta för det. Familjen raseras och tryggheten går förlorad för den som blir utsatt – men också för dem som tvingas leva i en våldsam familj, utan att i första hand själv vara den som blir slagen. Detta gäller främst alla de barn som dagligen blir vittnen till hur (i de allra flesta fall) pappa slår mamma.

Forskning visar att 95 procent av barn som lever i våldsamma familjer har varit hemma vid misshandeln av modern. 77 procent befann sig i samma rum. 45 procent av dessa har själva varit inblandade, genom att drabbas av slag i samband med att mamman misshandlas, eller då de försökt ingripa till mammas försvar.

Barnen drabbas på flera sätt: Ofta med rädsla och negativitet som påverkar dem i deras övriga tillvaro. De riskerar att få problem i skolan, eller att själva börja slå andra barn. Relationsproblem och koncentrationssvårigheter är vanligt och flera barn uppvisar hyperaktivitet och stressreaktioner. Det är plågsamt tydligt att de barn som bevittnar våld mellan föräldrarna drabbas kraftigt, även om slagen inte riktas direkt mot dem.

Det är ett misslyckande för rättsstaten och för den svenska regeringen att kvinnomisshandel tillåts fortgå. Knappa resurser till polis och domstolar; en bristande kriminalvård och framför allt en svag kriminalpolitik som leder till korta straff för kvinnomisshandlare är några av problemen. Dessa bemöter vi dock i andra sammanhang.

Fel! Okänt namn på

Förevarande proposition syftar till att belysa barnen som hamnar i kläm då en förälder misshandlar den andra. Det är tillfredsställande att regeringen hör samman de krav vi ställt sedan lång tid tillbaka på att dessa barn måste lyftas fram och erbjudas stöd. Vi är dock inte fullt ut nöjda med den lösning regeringen valt. I det följande presenterar vi en mer effektiv och pedagogiskt riktig modell för stöd till barn som bevittnar våld inom familjen.

3 Motiv för våra förslag

3.1 Barn som bevittnar våld mellan nära anhöriga skall ses som målsägande

Vi delar uppfattningen att en ytterligare kriminalisering av att låta barn bevittna våld inom familjen för närvarande inte är nödvändig. Den straffskärpningsgrund i BrB 29 kap. som infördes år 2003, till följd av förslag från Kommittén mot barnmisshandel, torde fungera tillfredsställande. Vi vill dock i sammanhanget påpeka två grundförutsättningar: För det första bör straffskärpningsgrunden leda till en verklig och kännbar straffskärpning i det enskilda fallet. Svenska straffskalor utnyttjas i dag inte fullt ut. Vårt förslag om en generell påföljdsreform skulle leda till att straffen även för denna typ av handlingar skulle höjas. För det andra bör rätten i sina domskäl tydligt motivera varför man väljer att använda straffskärpningsgrunden eller inte i det enskilda fallet. Utan tydliga och begripliga motiveringar kommer allmänheten och parterna inte att förstå hur lagen fungerar. Den pedagogiska poängen går då helt förlorad, vilket i förlängningen skadar tilltron till rättsväsendet.

Vi anser att barn som blir åsyna vittne till hur en nära anhörig, exempelvis förälder, misshandlar den andra, juridiskt sett skall anses som *målsägande*. En sådan ordning skulle leda till att ett batteri av samhällsliga insatser skulle bli aktuella. Sammantaget skulle detta innebära att barn i denna situation skulle bli prioriterade och omhändertagna på ett annat sätt än vad som blir fallet med regeringens förslag.

Enligt rättegångsbalken 20 kap. 8 § 4 st är målsägande den som endera blivit utsatt för brott eller den som blivit förnärmat eller lidit skada av brott. Enligt doktrinen har man tänkt sig att det skall finnas ett bestämt skyddsintresse för varje straffstadgande och att brottet är begånget mot bäraren av detta intresse. I kvinnomisshandelsfallet skulle detta närmast betyda kvinnan. Det finns dock anledning att även beakta barnets intresse i sagda situation, med hänsyn till barns särskilda beroendeställning gentemot sina föräldrar eller vårdnadshavare. Vill man dessutom fästa avseende vid bestraffningens

förmåga att skänka upprättelse måste åtminstone den som framför andra kan väntas känna sig kränkt genom brottet tillerkännas ställning som målsägande.¹

Det finns således anledning att utreda begreppet målsägande, i syfte att låta det omfatta även barn som bevittnat våld mellan nära anhöriga, exempelvis föräldrar. Vi förutsätter att regeringen skyndsamt återkommer med förslag i denna riktning.

3.2 Ersättningen till barnet skall utgå från den misshandlande föräldern

Regeringens föreslår att ersättning till barn som bevittnat våld enligt ovan skall tillerkännas ersättning av statliga medel, i form av brottsskadeersättning. Denna föreslagna typ av ersättning skiljer sig från andra typer i och med att den inte motsvaras av någon rätt till skadestånd från gärningsmannen.

Vår huvudsakliga invändning mot förslaget är att det är staten som i första hand skall betala då ett barn tvingats åse hur den ena föräldern misshandlar den andra. Detta är inte ändamålsenligt ur ett pedagogiskt perspektiv. Vi anser att ersättningen i första hand skall utgå från den misshandlande föräldern, för att han (eller hon) tydligt skall förstå att misshandeln inte bara skadat partnern utan även barnen. Detta skulle också vara logiskt i ett system där ett barn i den aktuella situationen ses som målsägande. Ersättningen skulle kunna utformas som en typ av kränkingsersättning, då gärningsmannen genom brott mot barnets mor eller annan nära anhörig av vilken barnet är beroende allvarligt har angripit barnets frid.

3.3 Brottet *fridskränkning* i relation till barn som bevittnar våld

En orsak till att vi anser att ytterligare kriminalisering av den aktuella typen av gärning inte bör ske är att lagen i dag innehåller straffstadganden som skulle kunna användas. Brotten som åsyftas är fridskränkning i BrB 4 kap. 4 a §, vilken refererar till brott i kapitlen 3, 4 och 6.

Högsta domstolen har i avgörande den 2 november 2005 (mål nr B 3193-05) uttalat att det inte kan anses såsom brottsligt enligt gällande rätt att låta barn bevittna våld och hot av den ena föräldern mot den andra. HD anser att den tilltalade visserligen varit helt likgiltig för att han med sitt hänsynslösa beteende utsatt sina barn för starkt obehagliga upplevelser. Man menar dock att det skulle innebära en alltför pressad tolkning av lagen att anse att den tilltalade skulle ha gjort sig skyldig till ofredande av barnen då han hotade och misshandlade modern.

¹ Ekelöf, Per Olof, Rättegång, andra häftet, sjunde uppl. (Norstedts)

Fel! Okänt namn på

HD anser också att det skulle innebära en dubbelbestraffning att dels använda sig av fridskränkning, dels av den straffskärpningsgrund som finns i BrB 29 kap. 8 § i liknande fall. En sådan tillämpning av straffbestämmelsen skulle också kunna ge upphov till besvärliga gränsdragningsproblem i andra fall då någon haft obehag av att ha kommit att bevittna ett våldsbrott eller annat övergrepp.

Det är inte vår sak att tolka HD:s avgörande i detta fall. Som lagstiftare är det dock vår skyldighet att analysera hur väl lagtillämpningen generellt motsvarar våra intentioner och fundera över huruvida justeringar bör göras. Vi vill i sammanhanget påpeka att barn har en särställning i mål där den ene föräldern misshandlat den andra, i och med deras beroendeställning och utsatta position. Denna särställning tillkommer inte den som t.ex. såsom förbipasserande åser en misshandel, eller som ser en bekant misshandla en annan bekant.

Vi avvaktar ytterligare praxis på detta område och förbehåller oss rätten att återkomma med begäran om utredning för att ytterligare stärka barnens rätt.

Stockholm den 3 april 2006

Beatrice Ask (m)

Jeppé Johnsson (m)

Hillevi Engström (m)

Anita Sidén (m)

Cecilia Magnusson (m)

Bengt-Anders Johansson (m)

Bertil Kjellberg (m)